

ОСВІТА

УКРАЇНИ

33 (1442) 17 серпня 2015 року

ПРЯМА МОВА

Начальник Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МОН

Ганна НОВОСАД:

Новий порядок визнання дипломів – це перемога над абсурдом.

Нашим основним завданням

було спростити всю процедуру.

Це «полегшило життя» і міністерству, і вишам

СТОП.
5

ВСТУП – 2015

Фінішує вступна кампанія – 2015. Цьогоріч вона була особливою – без «вступних хвиль», які утруднювали процес розподілу місць державного замовлення, з двома рівнями складності тестів ЗНО, які знадобилися далеко не всім вишам. Показово, що попри популярність вищої школи, досить багато молодих людей обирають професійно-технічну освіту

СТОП.
8

ЗА АКАДЕМІЧНУ ЧЕСНІСТЬ

Крадіжка чужих думок і наукових ідей для української академічної спільноти має стати неприйнятною. Цьому процесу повинно допомогти оприлюднення в електронному вигляді дисертацій і відгуків офіційних опонентів

4

ПРИКЛАД ЗМІН

6

У Києві стартувала друга хвиля відбору кандидатів на посади керівників дитсадків і шкіл. Попри те, що нині відкритий конкурс має рекомендаційний характер, його називають невеличкою революцією у сфері освіти

ВИХОВАТИ ГРОМАДЯНИНА

Учителі правознавства, які цього року ввійшли до фіналу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року», прагнуть зробити шкільні уроки цікавішими, наповнити їх сучасним змістом та інноваційними технологіями

12

ЗАКОНОДАВСТВО

ЛОЯЛЬНЕ ОПОДАТКУВАННЯ

Президент **Петро Порошенко** підписав Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для надання освітніх послуг дошкільними та загальноосвітніми закладами недержавної форми власності». Закон №654-VIII був прийнятий парламентом 17 липня. Завдяки йому мають бути створені додаткові умови для розвитку системи освіти, зокрема — залучення позабюджетних інвестицій у збереження, вдосконалення та розвиток інфраструктури недержавних дошкільних і загальноосвітніх закладів. Із числа об'єктів оподаткування податком на майно законом виключено те, що відмінне від земельної ділянки: будівлі ДНЗ і ЗНЗ, що використовуються для

надання освітніх послуг, незалежно від форми власності та джерел фінансування. Від сплати земельного податку звільнено дошкільні й загальноосвітні навчальні заклади незалежно від форми власності та джерел фінансування, заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

НАШІ УСПІХИ

ЗНАВЦІ АСТРОНОМІЇ

Українська збірна виборола три бронзові нагороди та дві почесні грамоти за четверте місце на IX Міжнародній олімпіаді з астрономії та астрофізики, яка тривала з 26 липня по 6 серпня в місті Магеланг (Індонезія).

Учасниками 45 команд із 41 країни світу стали понад 200 школярів. Керівниками нашої команди були доцент кафедри астрономії та фізики космосу фізичного факультету **Володимир Решетник** і інженер НДЛ «Фізика космосу» фізичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка **Андрій Сімон**.

Під час інтелектуальних змагань учні мали пройти спостережний, теоретичний тур і практичний, присвячений обробці й аналізу астрономічних даних. У першому турі учасники дивилися на небо «неозброєним оком» і визначали на ньому об'єкти, а також досліджували Місяць і розсіяне зоряне скупчення за допомогою телескопів. Під час другого, теоретичного туру школярі мали за п'ять годин розв'язати 15 коротких (простих) і 3 довгі (складні) задачі. У практичному турі отримали таке завдання: нетривіальним способом визначити відстані до пульсуючої зорі й оцінити міжзоряне поглинання в нашій галактиці.

АКЦЕНТИ

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЗАЯВ

Система пріоритетності повністю себе виправдала. Про це заявив міністр освіти і науки України **Сергій Квіт** в ефірі 5-го каналу. «Ми спростили життя і саму вступну кампанію як для університетів, так і для абітурієнтів. Тепер сильні університети будуть ще сильнішими, бо в них були хороші конкурси», — зазначив міністр.

Сергій Миронович також наголосив, що цього року вступна кампанія показала позитивні тенденції. Однак, за

його словами, з кожним роком спостерігається зниження підготовки абітурієнтів, зокрема, з фізики і математики — це показало зовнішнє незалежне оцінювання.

ВИБІР ПРОФЕСІЇ

Сьогодні зростає зацікавленість абітурієнтів в ІТ-спеціальностях. Про це повідомила перший заступник міністра освіти і науки **Інна Совсун** в інтерв'ю «Громадському радіо».

Як зазначила Інна Романівна, сьогодні інтерес до деяких спеціальностей, що були популярними, зокрема — юридичних, потроху зменшується. За словами першого заступника міністра, безробітних юристів і економістів нині більше, ніж безробітних будівельників. Сьогодні статистика показує, що 80% випускників шкіл іде до вишів, а частина — до профтехучилищ. Як зауважує Інна Совсун, абітурієнти починають частіше запитувати: «А що я робитиму з цією професією?»

Більше про цьогорічну вступну кампанію читайте на стор. 8–9.

НАВЧАЛЬНИЙ РІК

КАНІКУЛИ ЗБІЛЬШАТЬ?

До 1 жовтня МОН і МОЗ повинні проаналізувати можливості збільшення строків канікул в осінньо-зимовий період у всіх навчальних закладах. Центральні органи виконавчої влади (відповідно до компетенції), обласні й місцеві держадміністрації зобов'язані

забезпечити навчальні заклади додатковими джерелами енергопостачання. Про це йдеться у розпорядженні Кабміну від 5 серпня №809-р «Про затвердження плану заходів з підготовки об'єктів паливно-енергетичного комплексу до осінньо-зимового періоду 2015–2016 року та його проходження».

Як зазначено у документі, до 1 жовтня центральні та місцеві органи влади повинні забезпечити об'єкти соціальної сфери, зокрема навчальні заклади й установи охорони здоров'я, додатковими джерелами енергоспоживання.

РЕЗУЛЬТАТИ КОНКУРСУ

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ФІНАНСУВАННЯ

Виконавче агентство з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури (ЕАСЕА) оголосило результати конкурсу-2015 за напрямом Жана Моне в рамках програми Еразмус+. Конкурси проектів Жан Моне відбуваються щорічно для поширення європейських цінностей та ідей об'єднаної Європи, стимулювання до вивчення євроінтеграційних процесів, обговорення їх з науково-експертними і фаховими спільнотами, громадянським суспільством.

Цього року до фінансування рекомендовано 261 проект, вісім з них реалізовуватимуться з участю українських університетів та асоціацій. Серед можливих шість вишів: Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка, Київський національний торговельно-економічний університет, Національна металургійна академія України, Одеський національний економічний університет, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка — і дві асоціації: Українська бібліотечна асоціація та Українська асоціація європейських студій.

ДО УВАГИ РЕКТОРІВ!

СТРОКИ ОПЛАТИ ЗА НАВЧАННЯ

Вищі навчальні заклади мають право самостійно визначати строки оплати за навчання студентами відповідно до умов укладених договорів про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами. Про це йдеться у листі МОН №1/9-382 від 10 серпня.

Таке право надано ВНЗ відповідно до Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», постанови КМУ №796 від 27.08.10 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надавати-

ся державними навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності»; наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України №736/902/758 від 23.07.10 «Про порядок надання платних послуг державним і комунальним навчальним закладам», наказу МОН від 11.06.2015 №615 «Про внесення змін до Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2015 році».

ПТО

ПРОГРАМА ООН — ДОНБАСУ

Обладнання на суму 300 тисяч гривень Донецькому обласному центру професійно-технічної освіти передасть Програма розвитку ООН. Про це заявив директор програми ПРООН в Україні **Янтomas Хімстра** під час брифінгу в Донецькій обласній державній адміністрації.

Пан Янтomas сподівається, що навчені в центрі будівельники використають свої знання, коли конфлікт в Україні закінчиться і прийде час відбудувати визволені території Донбасу. Також директор ПРООН повідомив, що обладнання для центру професійно-технічної освіти буде закуплено за фінансування уряду Японії у рамках проекту «Економічне та соціальне відновлення Донбасу».

Голова Державної служби зайнятості **Ярослав Кашуба** розповідає, що Донецький центр професійно-технічної освіти залишився на непідконтрольній Україні території, його працівники переїхали до Краматорська. Питання з приміщенням для відновлення роботи вже вирішено, але центру все ще потрібне обладнання. Тож допомога програми ООН є дуже доречною.

ПРООН також приділяє увагу працевлаштуванню та наданню різносторонньої допомоги внутрішньо переміщеним особам, тому на брифінгу було розглянуто участь служби зайнятості в реалізації проекту міжнародної технічної допомоги «Програма розвитку ООН з питань організації зайнятості внутрішньо переміщених осіб».

ХАРКІВЩИНА

МІЖНАРОДНЕ ВИЗНАННЯ

Завідувач кафедри комп'ютерного моніторингу і логістики Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», доктор технічних наук, професор **Лев Раскін** увійшов до числа найуспішніших людей світу за версією міжнародного оксфордського видання «Сократівський альманах: інноваційний стрибок у майбутнє – 2015».

Лев Раскін – автор 12 монографій і понад 300 наукових статей, член Академії наук технологічної кібернетики України, а також двох спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій. Його наукові інтереси охоплюють методи оптимізації при невизначеності, математичну статистику, системи штучного інтелекту, методи статистичного аналізу. Значна частина наукових робіт професора присвячена вирішенню проблем визначення стану складних систем, включаючи розробку експертних систем для медичної діагностики. У 2015 році професор НТУ «ХПІ» також став переможцем Міжнародного конкурсу «Вчений року» в номінації «Природничі науки».

ЛЬВІВЩИНА

ДЛЯ ВОЇНІВ АТО

Колектив Національного університету «Львівська політехніка» допомагає українським бійцям, які беруть участь у проведенні антитерористичної операції на сході України.

Так, нещодавно університет передав військовим на передову трубу-монокуляр та тепловізор. До речі, декілька викладачів «Львівської політехніки» нині беруть участь в АТО.

Збір коштів на прилади організував аспірант Інституту телекомунікацій, радіоелектроніки та електронної техніки **Денис Невінський**. Воїни із

зони АТО надіслали лист-подяку на ім'я ректора «Львівської політехніки» **Юрія Бобала**.

ЗАКАРПАТТЯ

ТОП-ТУРИСТИ

250 юних спортсменів із 14 областей України взяли участь в особисто-командному чемпіонаті України зі спортивного орієнтування серед вихованців позашкільних навчальних закладів туристсько-краєзнавчого профілю. Турнір розпочався у мальовничому місці поблизу села Оріховиця, де учасники змагалися на довгих і середніх дистанціях.

Наступного дня чемпіонат перемістився у Перечин, де спортсмени змагалися у двоетапних естафетах, окремо серед юнаків, дівчат та мікс-естафетах. В останній день учасни-

ки змагалися в історичному центрі Ужгорода на коротких та спринтерських дистанціях. Стартували учасники на набережній поблизу єдиного в Україні пам'ятного знаку спортивно-орієнтувальнику. Результати цього дня остаточно визначили переможців і призерів чемпіонату України у командному заліку. Першою стала команда Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді. Другою фінішувала команда Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді. Трійку призерів замкнула команда Вінницького центру туризму.

ОДЕЩИНА

УСІ МИ ДІТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!

Протягом трьох тижнів тривав фінал ІХ Міжнародного конкурсу-фестивалю «Усі ми діти твої, Україно!», який традиційно відбувся в Українському дитячому центрі «Молода гвардія». Фестиваль проводився за підтримки Глави держави **Петра Порошенка**. Після насичених подій і творчими змаганнями конкурсних днів фестивалю всі учасники з великим нетерпінням чекали на оголошення результатів.

3 серпня відбулася церемонія закриття фіналу конкурсу-фестивалю. У ній узяли участь 1100 талановитих дітей з усіх регіонів України. Яскраві хореографічні постанови, зворушливі виступи вокалістів фестивалю, святкові пісенні подарунки від народних артистів України **Олега Марцинківського** й **Оксани Білозір**, а також невимовно піднесена патріотична атмосфера більш як двогодинного концерту на майданчику просто неба – таким усім запам'ятується фінал.

Підбивши підсумки, організатори запросили присутніх на наступний конкурс-фестиваль, який буде ювілейним, десятим, і обіцяє учасникам багато сюрпризів, несподіванок і творчих відкриттів.

ЗАПОРІЗЖЯ

ЗНАХІДКИ АРХЕОЛОГІВ

Середньовічні срібні й мідні монети, залишки перської декоративної плитки, кам'яний надгробок та уламки керамічного посуду знайшли першокурсники історичного факультету Запорізького національного університету під час літньої практики. Цього року вони досліджували пам'ятку XIV століття поблизу села Юрківка Орхівського району Запорізької області.

Золотоординське місто, що отримало у науковій літературі умовну назву «городище Кінські Води», розташувалося по обидва береги річки Конка, на теренах сучасних населених пунктів Кірове та Юрківка. Археологічні роботи ЗНУ, що ведуться з 2008 року, зосереджені на правобережному підвищенні – пагорбі Мечеть-Могила. На площі близько 2 га розташовані залишки п'яти будівель.

За словами доцента кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин ЗНУ **Михайла Єльнікова**, вже сьогодні можемо стверджувати, що за часів Золотої Орди край не був «диким полем», через нього проходила північна ділянка Великого шовкового шляху. З'ясувати точний період існування цієї унікальної для Запорізького краю пам'ятки – справа часу.

ІВАНО-ФРАНКІВЩИНА

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА

Практикуючі психологи Івано-Франківської області допомагатимуть дітям з тимчасово переміщених родин підготуватися до школи. Протягом серпня 2015 року на базі обласного інституту післядипломної педагогічної освіти проводитимуться тренінгові психологічні модулі для майбутніх школярів зі сходу та їхніх батьків.

Фахівці Центру практичної психології і соціальної роботи розробили спеціальну програму заходів для підготовки дітей до школи та допомоги їхнім батькам для полегшення соці-

ально-психологічної адаптації малечі у шкільних колективах. З вересня такі дітки будуть знаходитися під опікою шкільних психологів у навчальних закладах області.

ВОЛИНЬ

З ЛУГАНЩИНИ ДО «СОНЯЧНОГО»

До табору «Сонячний» Волинського обласного Центру туризму, спорту та екскурсій прибула на відпочинок та оздоровлення вже друга група – 35 дітей з Луганської області. За словами головного спеціаліста центру **Леоніда Толстіхіна**, на гостей очікують екскурсії до Львова та Луцька. Крім того, цікава спортивно-розважальна програма в таборі, активне дозвілля дадуть змогу дітям добре відпочити та набратися сил.

Тим часом уже повернулася додому перша група дітей, які перебували тут з 21 липня протягом двох тижнів. Позитивні емоції від цікавого активного відпочинку в таборі, спілкування

з новими друзями, увага інструкторів і вожатих, які кожного дня намагалися створити для дітей свято, залишили в серці кожного незабутні враження від перебування на Волині. І прощальне вогнище та концертна програма лише підсилили величезне бажання знову сюди повернутись.

ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

ТРЕНІНГ ДЛЯ МОВНИКІВ

У рамках співпраці з Британською Радою в Україні Дніпропетровська область стала першим і на цей час єдиним учасником українсько-британського проекту з викладання англійської мови в закладах освіти та підвищення педагогічної майстерності викладачів.

Британські фахівці проведуть тиждень тренінг для вчителів англійської мови. Мета – підвищити стандарти вивчення та викладання іноземної мови. Підняти професійний рівень українських учителів будуть представники Британської Ради в Україні. Для педагогів проведуть виїзний тренінг-школу професійної майстерності.

До проекту долучилися майже 60 учителів із 12 шкіл Дніпропетровської області – міст Дніпропетровська, Кривого Рогу та Павлограда.

Впроваджувати нові методики в освітній процес педагоги почнуть уже в новому навчальному році. Представники Британської Ради знову приїдуть на Дніпропетровщину на початку 2016 року, щоб подивитись, як застосовують їхні методики на практиці.

Насамперед **Сергій Квіт** нагадав про наказ №758 від 14 липня «Про оприлюднення дисертацій та відгуків офіційних опонентів». Цей документ з'явився в контексті імплементації Закону України «Про вищу освіту».

— Він стосується боротьби за академічну чесність, — зауважив міністр. — Це дуже велика проблема на пострадянському просторі, бо крадіжка чужих думок у нас і досі не вважається чимось поганим, хоча це — нонсенс.

У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ

Отже, згідно із цим наказом оприлюднення в електронному вигляді на сайтах ВНЗ і наукових установ дисертацій і відгуків офіційних опонентів повинно відбуватися не менш як за десять днів до захисту, авторефератів — не менш ніж за тридцять днів. Упродовж трьох місяців від дати видачі диплома про наукові ступені всі ці матеріали також повинні бути доступні широкому загалу в інтернеті.

— Не секрет, що багато захистів у нас відбувається із застосуванням крадіжок чужих думок, знань та інформації без посилання, — наголошує Сергій Квіт. — Дуже важливо, що доступ до матеріалів матимуть фахівці в галузі, де захищається та чи інша робота.

АНТИПЛАГІАТНИЙ «СОФТ»

Тривають дискусії щодо програмного забезпечення, яке можна використовувати для виявлення плагиаторів. Західні програми орієнтовані на тексти, написані латиницею. Є й вітчизняні аналоги, які можна використовувати для кирилических текстів. Від ідеї визначити єдину «офіційну» програму в МОН вирішили відмовитися.

— Спочатку ми думали зробити одну програму, щоб її, наприклад, замовило міністерство або підтвердило, що вона — найкраща, — розповідає Сергій Квіт. — Потім вирішили, що того не варто робити, адже в цьому є елементи корупції. Головне — не просто застосування антиплагиатної програми, а виявлення плагиату в текстах наукових робіт. Тому програмне забезпечення може бути різноманітним. Думаю, зараз надходитиме усе більше пропозицій щодо використання якісного програмного антиплагиатного забезпечення.

За останній рік атестаційна колегія виявила двадцять робіт, в яких більшою чи меншою мірою підтверджено плагиат. Міністр розповідає, що трьох осіб позбавили наукового ступеня. У роботі одного «науковця»... 185 сторінок містили запозичений текст! Деякі намагаються оскаржити рішення в суді — мають і таке нахабство.

— На жаль, є багато прикладів, коли суди приймають відверто абсурдні рішення, — констатує Сергій Квіт. — У разі їх ухвалення ми будемо публічно називати імена тих суддів, які покриватимуть плагиаторів.

ЗА АКАДЕМІЧНУ ЧЕСНІСТЬ

У позаминулому номері «Освіта України» детально аналізувала питання академічного шахрайства. Нещодавно цій проблемі була присвячена прес-конференція міністра освіти і науки Сергія КВІТА — він поділився планами боротьби за академічну чесність.

Також атестаційна колегія скасувала рішення спеціалізованих учених рад щодо шести осіб. До речі, й самі спецради нерідко закривають за покривання «позичальників».

БАЗА УКРІНТЕІ

Одним з ефективних шляхів боротьби з плагиатом може стати використання бази Українського інституту науково-технічної й економічної інформації (УкрІНТЕІ). Нагадаємо, там зберігається 130 тисяч текстів дисертацій: ті, що були захищені з 1991 по 1996 рік — у паперовому вигляді, а з 1996-го — в електронному.

— Сьогодні йдеться про те, щоб наукові інституції та університети робили певний грошовий внесок до УкрІНТЕІ, а інститут постійно, в режимі вільного доступу для науковців виставляв тексти дисертацій, — розповів міністр.

Це дасть можливість вишам, використовуючи відповідне програмне забезпечення, перевіряти дисертаційні (а також курсові й дипломні) роботи на плагиат.

НАЙСТРАШНІШЕ — ТОЛЕРАНТНІСТЬ

Карати за плагиат — це не безпосереднє завдання міністерства чи колегії МОН. Сергій Квіт переконаний: цю роботу ми повинні перенести на рівень наукових установ та університетів.

— Окрім того, схильність до плагиату — це проблема кожної конкретної людини, яка має сміливість називати себе науковцем. До того ж це проблема конкретної спецради, яка допускає захист такої дисертації, — зауважує міністр.

Але тема плагиату не обмежується тільки захистами дисертацій. У цьому контексті Сергій Квіт посилався на дослідження, яке провів Харківський національний університет імені Василя Каразіна за підтримки Міжнародного фон-

ду «Відродження». Виявилось, що понад 90 відсотків українських студентів тією чи іншою мірою використовують плагиат. Зокрема, йдеться про курсові, дипломні, публікації, які видаються за наукові роботи.

— Найстрашніше те, що це не вважається чимось пога-

За словами міністра, при розробці нового Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів ВНЗ планується прописати норму про можливість відрахування студентів за плагиат. Стосовно викладачів, то норму щодо їх звільнення за

ЗА ОСТАННІЙ РІК АТЕСТАЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВІЯВИЛА ДВАДЦЯТЬ РОБІТ, В ЯКИХ БІЛЬШОЮ ЧИ МЕНШОЮ МІРОЮ ПІДТВЕРДЖЕНО ПЛАГІАТ. У РОБОТІ ОДНОГО «НАУКОВЦЯ»... 185 СТОРІНОК МІСТИЛИ ЗАПОЗИЧЕНИЙ ТЕКСТ!

ним, — наголошує міністр. — Ми повинні виховувати нетерпимість до плагиату. На жаль, наше академічне середовище дуже толерантне до нього, навіть більше, ніж до інших форм академічного шахрайства.

ЗА БУКВОЮ ЗАКОНУ

У Законі «Про вищу освіту» є дві статті, в яких йдеться про плагиат — 16-та і 32-та. Перша передбачає створення у кожному вищому навчальному закладі дієвого механізму системи внутрішнього забезпечення якості, зокрема забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення плагиату в наукових працях. У другій зазначено, що треба вживати адекватні заходи для боротьби із цим злом, як-от — із використанням новітніх технологій, зокрема, спеціального програмного забезпечення.

— У нас є спільний проект з Британською Радою, — розповів Сергій Квіт. — У Великій Британії проходять навчання члени Нацагентства із забезпечення якості вищої освіти, деякі категорії проректорів, людей, котрі мають забезпечувати контроль якості безпосередньо в університетах.

нов, — зазначає міністр. — Кожен університет повинен мати власний документ — кодекс чи положення, з допомогою якого боротиметься із цим злом.

Сергій Квіт наводить кілька прикладів. Зокрема, Положення про запобігання плагиату та впровадження практики належного цитування у навчальному процесі Києво-Могилянської академії, Положення про запобігання плагиату і коректне застосування цитат у навчальному процесі Українського католицького університету і Кодекс честі НТУУ «Київський політехнічний інститут». Міністр висловлює сподівання, що такі документи розроблять усі університети. Потім ці засади можуть бути внесені до статутів, і сам університет зможе покарати плагиаторів — як студентів, так і викладачів.

«САБОТАЖ» ПРАВООХОРОНЦІВ

Ще один приклад академічної нечесності — купівля дисертацій. Судячи з кількості оголошень в інтернеті, цей бізнес сьогодні процвітає.

— Це питання не нашого міністерства, а правоохоронних органів, адже це кримінал, а МОН не має слідчих функцій, — зауважує Сергій Квіт. — Ще коли я очолював Києво-Могилянську академію, ми зверталися до правоохоронних органів із проханням відреагувати на діяльність таких фірм.

Така практика триває і сьогодні, але, на жаль, безрезультатно. За словами заступника міністра освіти і науки **Андрія Гевка**, минулого року МОН звернулося стосовно цього питання до правоохоронних органів — і міліції, і прокуратури, і СБУ. Силовикам було надано список сайтів, контакти фірм, які торгують дисертаційними і дипломними роботами. У відповідь надійшли відписки. Вочевидь, боротьба з академічною нечесністю все-таки ляже на плечі академічної спільноти.

Дмитро ШУЛІКІН, «Освіта України»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ЗАЙНЯТТЯ ПОСАДИ:

ректора Національного університету державної податкової служби України.

У конкурсі можуть брати участь громадяни України, які вільно володіють українською мовою, мають учене звання та науковий ступінь і стаж роботи на посадах науково-педагогічних працівників не менш як десять років.

Строк подання заяв —

два місяці з дня опублікування оголошення.

Особи, які бажають узяти участь у конкурсі, подають такі документи: заяву, особовий листок з обліку кадрів з фотографією, автобіографію, копії документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, довідку про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду, яка видається відповідно до Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. №1465 («Офіційний вісник України», 2000 р., №39, ст. 1656); копію паспорта, засвідчену претендентом; копію трудової книжки.

Копії документів, які подаються претендентом (крім копії паспорта), можуть бути засвідчені за місцем роботи претендента, засновником або нотаріально.

Документи надсилає на адресу:

01135, м. Київ-135, проспект Перемоги, 10,
Міністерство освіти і науки України.

Телефон для довідок: 481-32-35.

Ганна НОВОСАД: НОВИЙ ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДИПЛОМІВ – ЦЕ ПЕРЕМОГА НАД АБСУРДОМ

У червні набули чинності нові порядки визнання іноземних освітніх документів, які були затверджені наказом МОН №504 від 5 травня 2015 року. Відтепер процедура так званої нострифікації спрощена. До речі, керівництво освітнього відомства анонсувало цей важливий крок ще від початку своєї роботи.

Детальніше про нововведення «Освіти України» розповіла начальник Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МОН Ганна НОВОСАД.

– Ганно Ігорівно, про тих, хто бажає «легалізувати» документи про освіту, – чи багато їх? Чи справляється ДП «Інформаційно-іміджевий центр»?

– Потік документів залежить від сезону. Наприклад, зараз гаряча пора: у серпні щодня може надходити до 500 заяв – на застаткування штампом Apostille і визнання документів. Восени кількість звернень на визнання – приблизно 30–40 на день. Але щороку кількість бажаючих зростає. Багато абітурієнтів хочуть виїжджати на навчання, наприклад, до Польщі.

Державне підприємство «Інформаційно-іміджевий центр» уповноважене здійснювати визнання документів про освіту та проставляти апостили, адже з такою кількістю запитів МОН впоратися не може.

Щодо оплати (оскільки визнання зарубіжних документів про освіту і проставлення штампів Apostille – це адміністративні послуги): заявники сплачують лише держмити – 51 гривню. За законом, у ДП є тридцять днів, щоб надати послугу. Решта послуг, наприклад, термінове оформлення, – добровільні. При цьому в порядку на процедуру визнання передбачено термін 45 днів. У принципі, ми хочемо вивести визнання документів про освіту з переліку адмінпослуг. Адже інколи здійснити його за тридцять днів просто неможливо.

– Набуття чинності новим порядком визнання документів у МОН називають перемогою. Кому полегшив життя новий порядок?

– Насамперед це – перемога над абсурдом. Раніше лунала

справедлива критика. Скажімо, людина навчалась у престижному університеті за кордоном, що є якіснішим за деякі з наших ВНЗ. Потім повернулася сюди і мала проходити архаїчну процедуру порівняльного аналізу змісту навчальних програм. При цьому варто розуміти, що визнання справжності диплома – це одне, але проводити порівняльний аналіз програм провідних вишів світу – це просто абсурд.

Нашим основним завданням було спростити всю процедуру визнання. Новий порядок «полегшив життя» і міністерству, і вишам, які тепер не обов'язково мусять звертатися стосовно цього питання до МОН.

– Про що насамперед ідеться?

– Новим порядком передбачено, що спрощена процедура визнання (без порівняльного аналізу програм) застосовуєть-

ВАРТО РОЗУМІТИ, ЩО ВИЗНАННЯ СПРАВЖНОСТІ ДИПЛОМА – ЦЕ ОДНЕ, АЛЕ ПРОВОДИТИ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМ ПРОВІДНИХ ВИШІВ СВІТУ – ЦЕ ПРОСТО АБСУРД

ся для дипломів університетів, що входять до Академічного рейтингу університетів світу – Academic Ranking of World Universities (ARWU); для документів країн, що є членами організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), а також для документів держав, які затвердили національні рамки кваліфікацій. Також, як і в попередньому по-

рядку, спрощена процедура передбачається для документів з країн, з якими Україна уклала угоди, що регулюють питання визнання й еквівалентності документів про освіту. Єдине, що залишається, – підтвердити автентичність, тобто встановити, що диплом Гарварду чи Оксфорду – не фальшивий.

– За новим порядком право приймати документи і проводити процедуру визнання, окрім МОН, надано ще й ВНЗ...

– Це передбачено і Законом України «Про вищу освіту». Йдеться про студентів та науково-педагогічний персонал, яких ВНЗ приймає на навчання чи роботу.

Для здійснення процедури визнання вищий навчальний заклад утворює комісію з визнання здобутих в освітніх установах ступенів вищої освіти та наукових ступенів, яка діє на підставі положення про неї. Положення розробляє сам виш, погоджувати цей документ із міністерством не потрібно.

Міністерство освіти і науки реєструє визнані дипломи. Із залученням Національного інформаційного центру академічної мобільності наше відомство здійснює моніторинг пра-

вильності оформлення записів в електронному обліку та має право перевіряти відомості, подані компетентним органом – вищим навчальним закладом.

Також виші можуть звертатися у МОН за рекомендаціями. Варто розуміти, що процедура визнання – це певною мірою дослідження. Дуже часто, якщо ви, скажімо, бачите диплом університету Гани, то не маєте уявлення, яка там система освіти, оцінювання. Тому й потрібно робити ґрунтовну експертизу. Визнаю, що не всі наші ВНЗ спроможні її провести. Тому в порядку є норма про можливість звернення комісії вишу до Національного інформаційного центру академічної мобільності щодо надання роз'яснень та рекомендацій.

– Які зміни передбачено в переліку і вимогах до документів?

– Перелік документів залишився незмінним, але тепер їх можна подавати в електронній

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Ганна НОВОСАД. З листопада 2014 року очолює Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МОН. Здобула ступінь магістра з Analyzing Europe Університету Маастрихта (Нідерланди) і ступінь бакалавра з політології Національного університету «Києво-Могилянська академія».

формі – у форматі цифрових зображень.

– Поговоримо про власне процедуру визнання. Які новації маємо тут?

– На стадії підтвердження автентичності тепер можна використовувати офіційні реєстри документів про освіту інших країн. Під час перевірки статусу освітньої установи або програми можна скористатися національними офіційними джерелами (реєстрами, публікаціями), а також міжнародними офіційними джерелами, наприклад, на веб-сайтах визнаних міжнародних організацій, мереж оцінювачів дипломів. Це спростить усю процедуру, адже нерідко очікування відповідей на запити до іноземних установ триває досить довго.

Для документів, виданих освітніми установами, що входять до академічного рейтингу ARWU, а також для документів, виданих у країнах ОЕСР та інших державах, які затвердили національні рамки кваліфікацій, оцінку кваліфікації та встановлення еквівалентності можна здійснити шляхом зіставлення міжнародних та національних рамок кваліфікацій.

Для документів, виданих у країнах, з якими Україною укладено міжнародні договори, що регулюють питання визнання та еквівалентності документів про освіту (наприклад, Білорусь чи Китай), відповідна процедура, як і раніше, здійснюється на підставі положень відповідних міжнародних угод.

– А якщо порівняльний аналіз академічних програм усе-таки потрібен?

– Його будуть проводити вищі навчальні заклади Укра-

їни, які готують фахівців відповідного освітнього чи освітньо-професійного ступеня за акредитованими освітніми програмами чи суміжною спеціальністю, або Національний інформаційний центр академічної мобільності.

Крім того, компетентний орган відтепер сам визначає обсяг відмінностей в академічних програмах.

– Яку ситуацію маємо з визнанням в Україні дипломів PhD?

– Для цього потрібен окремий порядок, зараз він майже готовий. Думаю, що восени його вже буде затверджено.

Наостанок зазначу, що нині вже завершено роботу над положенням про академічну мобільність. Воно не надто революційне, але вносить процес і роль усіх учасників освітнього процесу. Вже у вересні плануємо презентувати його перед проректорами з міжнародної співпраці.

Спілкувався Дмитро ШУЛІКІН,
«Освіта України»

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

• <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15> – Наказ МОН №504 від 05.05.2015 «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту»

• <http://enic.in.ua> – Національний інформаційний центр академічної мобільності (ДП «Інформаційно-іміджевий центр») МОН України

• <http://www.shanghairanking.com/> – Академічний рейтинг університетів світу

• <http://www.oecd.org/> – офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку

ДОВІДКОВО

Функції Національного центру академічної мобільності покладені на Державне підприємство «Інформаційно-іміджевий центр», що належить до галузі управління Міністерства освіти і науки. Серед основних завдань центру: – надання громадянам та зацікавленим органам інформації та роз'яснень з питань академічної мобільності та визнання документів про освіту; – проведення перевірки автентичності документів про освіту, виданих навчальними закладами України та інших держав; – організація експертизи зі встановлення еквівалентності кваліфікацій, присвоєних згідно з документами про освіту, що видані навчальними закладами іноземних держав; – участь у підготовці проектів дво- та/або багатосторонніх міжурядових угод з питань визнання кваліфікацій.

«МИ Є ПРИКЛАДОМ ЗМІН...»

У Києві стартувала друга хвиля відбору кандидатів на посади керівників дитсадків і шкіл

Про революційне рішення призначити директорів дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів на підставі рекомендацій комісії в умовах відкритого відбору «Освіта України» вже писала (№29 від 20 липня цього року). До другої хвилі потрапили, зокрема, претенденти, які не знали про першу або не досягли на тому «раунді» бажаних результатів.

Цього разу на заміщення 18 вакантних посад було подано 38 заявок. Теперішніх учасників надихали ті освітяни, котрі опанували «гребінь» першої хвилі й уже обійняли посади в навчальних закладах столиці.

«НЕВЕЛИЧКА РЕВОЛЮЦІЯ»

Згідно з наказом Департаменту освіти і науки, молоді та спорту КМДА №628-к добір кандидатів на заміщення вакантних посад проводиться з 13 липня по 27 серпня. До 7 серпня тривав прийом документів, а вже 11-го кандидати і члени комісії зустрілися в Київському університеті імені Бориса Грінченка, де проводився перший етап добору, що тривав два дні. За цей час педагоги мали пройти тестування для отримання комп'ютеризованої психологічної оцінки, написати мотиваційний лист і відвідати професійно-психологічний тренінг зі співробітниками Науково-дослідної лабораторії культури лідерства університету Грінченка.

Лідерські якості, здібності адміністратора, менеджера на додачу до суто педагогічних, освітнянських — цього чекали від кандидатів члени комісії. На цьому неодноразово наголошували під час прес-конференції, на якій претендентам мали роз'яснити «правила гри». Щоправда, «судді» радше давали доброзичливі поради, а «переможці» першого відбору, котрі теж брали участь у зустрічі, надихали наступників власним прикладом і переконували «йти до кінця». Об'єднувало присутніх те, що в будь-якому «таборі» байдужих не було.

— Нині конкурс має рекомендаційний характер — він ніби поза правовим полем, однак це пілотний проект і ми робимо невеличку революцію у сфері освіти, — зазначила у вступному слові заступник голови Київської міської адміністрації **Ганна Старостенко**. — Перший етап конкурсу відбувся в липні, було рекомендовано 24 кандидатури, 20 із них уже призначені на посади. Голови районів нас підтримали, подають на призначення тих, кого рекомендувала комісія. Багато людей не хочуть змін, але ми — за європейські стандарти в управлінні, зокрема й освітою. Для нас важливо, щоб навчальними закладами керували найбільш професійні та гідні за особистісними якостями фахівці. Ми знаємо, що заходив пе-

реможець нашого конкурсу в гімназію №75 з міліцією. Але наше діло — праве, і ми послідовно робимо цю справу. А труднощі нас лише зміцнюють.

Учасникам конкурсу Ганна Вікторівна побажала дослухатися до фахівців університету Грінченка, з «відкритими очима» заходити в обрані навчальні заклади (другим етапом конкурсу передбачено можливість провести один день у закладі, в якому учасник прагне працювати) та представити гідні концепції розвитку шкіл і садочків (третій етап), які зможуть бути втілені найближчими роками.

БОРІТЬСЯ — АБО НЕ БЕРІТЬСЯ

— Ми перед вами — приклад, що підтверджує зміни, — звернулася до претендентів **Оксана Проскура**, котра в результаті першого відбору нещодавно була призначена директором Київської гімназії східних мов №1. — Ми маємо великий аванс, своєю працею належить виправдати ту довіру, яку висловили члени комісії та колективи, в які ми прийшли. Це — нелегко, але ми потрошку просуваємося до революційних змін. Але скажу вам, як радила нам, цитуючи **Ліну Костенко**, **Олена Фіданья**: «Боріться — або не беріться!»

Сергій Горбачов — ще один «першопроходець», тепер — директор спеціалізованої школи I–III ступенів №148 імені Івана Багряного. Про пана Сергія ми вже писали: журналіст, який кілька десятиліть працював у видавництві та ЗМІ, але має і вищу педагогічну освіту, і досвід роботи у школі, повернувся до неї завдяки конкурсу. «Важко уявити, як людина, чужа для системи освіти міста (директором ліцею я працював у Запоріжжі), котра просто прийшла і сказала: «вмію, хочу, буду», змогла стати керівником закладу. Але бачите, зміни — ось вони, — переконує він «неофітів». — Ми з вами як особистості, котрі мають унікальний досвід, — головний ресурс нашої школи. Якщо ви вирішили йти у заклад — ідіть до кінця, не здавайтесь».

Оскільки перше вересня не за горами і хотілося б, аби заклади не зустрічали його без очільників, було вирішено обмежитися перевіркою кандидатів на предмет необхідних на посаді директора якостей — лідерських. Від претендентів, як зазначено в Порядку проведення добору на заміщення вакантних посад керівників загальноосвітніх та ДНЗ, очікують: здатності бачити майбутнє закладу, будувати команду, сприймати зміни, бути адаптивними та стресостійкими.

Простіше і зрозуміліше про це говорить голова комісії

Юрій Вітомський (голова Громадської організації «Рада батьків міста Києва»):

— Покажіть не лише освітні знання — продемонструйте ще себе як керівника, адміністратора. Зрозумійте, директор — насамперед не освітянин, а менеджер: школу треба розвивати, вирішувати дуже багато питань. На те, щоб презентувати свою концепцію, ви матимете сім хвилин. Якщо у закладі, де ви збираєтесь працювати, є мінуси — покажіть, як їх виправити. Є плюси — поясніть, як будете розвивати. Якщо маєте свої проекти — презентуйте, як зможете їх розвивати на базі цієї школи чи садка. Цього буде достатньо, щоб показати себе як майбутнього директора.

Карт-бланш, на думку організаторів конкурсу і членів комісії, — у тих кандидатів, хто працює в тому самому закладі, який прагне очолювати, на посаді заступника директора чи виконувачем його обов'язків. Вони знають свої школи й садки зсередини — тож справді мають «усі карти» на руках.

ОСВІТА ДЛЯ ЛІДЕРСТВА

Не хвилюватися радить конкурсантам член комісії **Неля Лебідь**, завідувач відділу психологічних досліджень Науково-дослідної лабораторії культури лідерства, доцент кафедри практичної психології Інституту людини університету Грінченка: «Передусім бажаю, щоб у цьому конкурсі ви відкрилися — сприймайте його не як оцінку для себе, а як зростання, певну можливість. Приміром, психологічне тестування допоможе вам дізнатися нове про себе і стане в пригоді при подальшому розвитку».

Зі слів Нелі Костянтинівни, учасникам другої хвилі пощастило — тестування лідерських якостей вони проходять у рамках міжнародного проекту ELITE («Освіта для лідерства, інтелектуального та творчого розвитку») програми Tempus, одним із партнерів якої в Україні є університет Грінченка.

— Тестування проводиться за провідними технологіями, які використовуються сьогодні в Європі та світі, — розповідає **Неля Лебідь**. — Пропонуємо скористатися ними і вам. На електронну скриньку вам буде надіслано посилання на тести. Потрібно буде пройти їх, попередньо ознайомившись із інструкцією. Відбір кандидатів у нас відкритий, результатів ми не приховуємо. Вони обробляються не нами, а міжнародною компанією, усі звіти будуть надані користувачам. Кожен зможе побачити свої результати. Не хвилюйтеся та будьте чесними насамперед перед собою: тестування потрібне нам, але більшою мірою воно корисне для вас.

Проте було помітно, що конкурсант хвилювалися — коли настав час на загал сказати кілька слів про себе. Хвилювалися попри те, що кожен мав певну перевагу: чи дві, а то й три вищі освіти (зокрема, за спеціальністю «Управління навчальним закладом»), чи кілька десятиліть педагогічного стажу, напрацьовані власні концепції тощо. Самопрезентації були імпровізованими, тому одні говорили про бажання розвинути заклад нового типу, другі — про довіру колективу, треті — про той самий карт-бланш знання власного закладу. Та вирізнялися із загалу претенденти, чий виступи були неформальними, забарвленими емоціями. «Я працюю за принципом: щось не влаштує — не мовчи, якщо критикуєш — пропонуй, а пропонувеш — роби», — впе-

нено казала одна учасниця. Інша — виконувач обов'язків директора дошкільного закладу, який прагне очолити, — ледь стримувала хвилювання: «Мене делегували педагогічний колектив і батьківська рада — дуже сподіваюся виправдати їхню довіру. Сьогодні я почула про те, що ніби маю карт-бланш, — цей вислів хочу перефразувати: карт-бланш — допоможи, та й сам не лежи! Сподіваюся, в мене все вийде. Відступати нікуди — за мною діти та батьки...».

ПОВЕСТИ ЗА СОБОЮ

18–19 серпня відбудеться другий етап добору — візити в навчальні заклади, після яких претенденти приходять на збори трудових колективів, аби презентувати себе та своє бачення розвитку школи чи садка. До них додивлятимуться: чи налагоджується спілкування з потенційними колегами, чи захоплює їх керівник своїми поглядами, чи здатен «повести за собою».

— Ваше завдання — вивчити діяльність закладу, щоб згодом у презентації чітко показати його сильні та слабкі сторони, — наголошує заступник голови комісії **Тетяна Поспелова**, завідувач кафедри державного управління та управління освітою Інституту суспільства університету Грінченка. — Запропонуйте конкретні інструменти, які використовуватимете для подолання недоліків. А головне — спробуйте переконати, що саме ви, а не хтось інший, можете претендувати на цю посаду.

На третьому етапі претенденти презентуватимуть свої концепції комісії (а також представникам районних адміністрацій, педагогічним колективам, батькам), котра згодом надасть рекомендації щодо відібраних кандидатів директору Департаменту освіти і науки, молоді та спорту та головам районних державних адміністрацій. Згідно з наказом, добір кандидатів має фінішувати 27 серпня, але оскільки часу на належне оформлення обраних керівників лишатиметься обмаль, упродовж зустрічі вирішили, що комісія ухвалить своє рішення дещо раніше.

Валентина СОРОКА, «Освіта України»

ДО РЕЧІ

Обирати, а не призначати керівників закладів освіти уже пробують у Вінниці та на Буковині. Приміром, у місті Вижиця Чернівецької області нещодавно пройшла зустріч начальника відділу освіти районної адміністрації Михайла Андрича з членами комісії з добору керівних кадрів та претендентами на заміщення вакантних посад, на якій були присутні голови та депутати місцевих рад і голови батьківських комітетів шкіл. Як і в Києві, претенденти відвідуватимуть заклади, зустрічатимуться з педколективами і батьками, щоб презентувати свої концепції. Згодом комісія надаватиме пропозиції відділу освіти районної державної адміністрації.

Одним з головних завдань удосконалення навчального процесу нині є заміщення простої передачі знань від викладача до студента, формування у молодшої людини необхідних професійних та академічних компетентностей — реалізаційної здатності до ефективної діяльності. Головною вимогою до змісту всіх видів навчальних занять стає їхня спрямованість на кінцевий результат — формування у студента тих компетентностей, які передбачені у рамках тієї чи іншої дисципліни. У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, ми переконані, у загальному обсягу кожної дисципліни з навчального плану самостійна робота повинна становити до 60–70 відсотків. І оскільки у навчальному процесі на самостійну роботу припадає все більше навантаження, це вимагає управління нею шляхом використання можливостей інформатизації в освіті.

ТРИ ЕТАПИ

Бурхливий розвиток ІТ-технологій дає змогу використовувати їх у всіх сферах життя. Це стосується й освітньої діяльності, зокрема організації самостійної роботи. Йдеться саме про застосування відповідних технологій, а не про заміну викладача комп'ютером. Така заміна, навіть теоретично, — неможлива.

В узагальненому вигляді процес викладання окремої навчальної дисципліни, спрямований на кінцевий результат, має проходити трьома технологічними етапами. Перший передбачає викладання лекційного матеріалу з відповідною мультимедійною підтримкою та діагностичні заходи перевірки засвоєння цих знань студентами.

На другому етапі забезпечується формування у студента здатності ефективно використовувати засвоєні знання. Він містить, залежно від особливостей навчальної дисципліни, практичні, лабораторні, семінарські заняття, тренінги, курсові проекти, ділові ігри, практики та інше. Мета цього етапу — закріпити отримані студентом знання і таким чином сформувати потрібні компетентності.

Третій етап об'єднує всі форми і методи спільної роботи студента і викладача над відповідною науковою проблемою. Тоді відбувається формування у студента здатності продукувати нові знання. Про результати свідчать виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, есе, статті у наукових збірках та журналах, відповідні розділи у дипломних проектах або роботах тощо.

На кожному з цих етапів можливе використання ІТ-технологій з урахуванням їх особливостей та з огляду на необхідність підвищення якості підготовки фахівців.

ВІД ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА ДО ПЕРСОНАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ СИСТЕМ

Одним із напрямів використання ІТ-технологій для вдосконалення навчального процесу є розробка і впровадження технологій дистанційного навчання для студентів і денної, і заочної форми навчання. Використання дистанційних технологій відносно окремої навчальної дисципліни здійснюється у вигляді персональних навчальних систем (ПНС). Студент входить у цю систему і відпрацьовує свої знання відповідно до розділів, що винесені на самостійну роботу.

Ядром ПНС є електронний підручник, який містить сукупність знань, що необхідно засвоїти студенту для формування компетентностей. У такому підручнику текстової інформації небагато, більше ілюстративного матеріалу, є аудіо- та

відеофрагменти, гіперпосилання на інші фрагменти даної книжки. Також тут мають бути довідники, глосарії та перелік рекомендованої літератури, що включає наявні у бібліотеці видання, статті в журналах, збірки наукових праць за проведеними конференціями, електронні публікації, розміщені на серверах університету або в мережі інтернет. Передбачає підручник і систему тестів, що дають змогу оцінити рівень засвоєння матеріалу кожним студентом.

конкретного студента і бачить, що той заходив туди ненадовго, прочитав кілька сторінок, питання проігнорував і вийшов із системи. Зрозуміло, що йому треба вказати на нехтування навчанням. А інший студент ретельно виконав усі завдання, надав відповіді, й тоді викладач вписує йому у 100-бальну систему певну кількість балів за самостійну роботу.

Таким чином, ПНС — з одного боку — робить навчальний процес зручнішим для студента, з іншого — сприяє

ЯК ЗРОБИТИ САМОСТІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯКІСНІШИМ?

Нові навчальні плани передбачають суттєве збільшення обсягу самостійної роботи студентів. Що треба зробити, аби не втратити якості освіти? Ректор Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця Володимир ПОНОМАРЕНКО переконаний, що без нових форм організації такої роботи не обійтись. На сторінках «Освіти України» він ділиться досвідом створення персональних навчальних систем і систем колективної оперативної підготовки контенту.

Викладач самостійно має вирішити, якими засобами можливо сформувати у студента потрібні компетентності. Це можуть бути практичні завдання різних рівнів складності, лабораторні роботи, завдання для написання есе, курсових проектів за окремими модулями, а також тренінги, ділові ігри.

Зміст, організації та програмне забезпечення повинні обов'язково передбачати можливість індивідуальної оцінки студента за ступенем сформованості його компетентностей.

САМОКОНТРОЛЬ СТУДЕНТА І ВИКЛАДАЧА

До програмного забезпечення електронних підручників висуваються певні вимоги. Воно мусить підтримувати послідовне та паралельне користування фрагментами (бажана можливість швидкого переходу від одного фрагмента до іншого); надавати можливість запуску інших комп'ютерних програм (для показу прикладів, тестування тощо), робити закладки у будь-якому місці фрагмента тексту, відображати список закладок, відсортувавши їх у будь-якому порядку, а також підтримувати реалізацію самоконтролю засвоєння знань студентом.

Програмне забезпечення (платформа) ПНС має надавати викладачу можливість збирати й обробляти інформацію про навчання кожного окремого студента, академічної групи, потоку. Студент за своїм кодом з комп'ютера може вивчати дисципліну в будь-якому місці з будь-якою швидкістю: читати, слухати, дивитися, тобто опрацювати матеріал і відповідати на питання. Історія відвідувань ім електронного підручника і відповідей накопичується, і, припустимо, раз на тиждень викладач входить у ПНС

ефективному контролю не тільки студента, а й викладача. Бо того водночас контролює методичний відділ університету, який отримує завдяки ПНС інформацію, як часто викладач цікавиться самостійною роботою своїх учнів і як її оцінює.

ЄДИНИЙ ІНТЕРФЕЙС

Обмін інформацією між викладачем і студентом, спільна наукова та творча проектна робота формує у студента здатність і навіть бажання продукувати нові знання. Для того, аби він свідомо підходив до становлення себе як самодостатньої та освіченої особистості й формував свою власну траєкторію набуття компетентності, йому необхідно надати додаткові можливості та додаткову організаційну і змістовну інформацію. Тому ПНС включає методичний та комунікативний блоки.

Методичний блок, адаптований до вимог ПНС, містить анотацію навчальної дисципліни; робочу програму її опанування з потижневим плануванням та технологічною картою накопичувальних рейтингових балів з дисципліни; методичні рекомендації щодо виконання практичних, лабораторних, курсових робіт, ситуаційних завдань, проведення кейсів, тренінгів, ділових ігор.

Комунікативний блок забезпечує взаємодію студентів і викладача, групову та міжгрупову комунікацію на основі інформаційно-комунікативних технологій. Зокрема, він надає можливість проводити інтернет-семінари з використанням чатів, форумів і вебінарів.

Для організації самостійної роботи студентів з використанням дистанційних технологій у нашому університеті використано трирівневу модель архітектури

системи дистанційного навчання (СДН). Це дало змогу отримати єдину для університету систему інтерфейсу як для викладача — розробника ПНС, так і для користувача — студента. А також забезпечити незалежність від кількості й типів підключених ПНС на кафедрах.

У цей час в університеті використовуються три різні платформи, що реалізують дистанційні технології навчання: Moodle, Claroline і СДН на основі Joomla. Усі вони — безкоштовні, побудовані на web-сервері Apache, СУБД Mysql і з використанням мови програмування PHP.

Отже наявність програмних і технічних засобів, визначення структури навчальних курсів, розроблений дружній інтерфейс є тими необхідними складовими, що дозволяють ефективно використовувати ПНС у процесі навчання. У нашому університеті зареєстровано вже більш як 1500 ПНС.

СТУДЕНТИ ОЦІНИЛИ ПЕРЕВАГИ

Відділ забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку ХНЕУ імені Семена Кузнеця провів опитування користувачів ПНС, в якому взяли участь 2036 українських та 257 іноземних студентів з усіх факультетів та курсів. 90 відсотків респондентів висловило думку, що ПНС зробило навчання більш зручним. Серед переваг ПНС порівняно з традиційним навчанням студенти визначили можливість працювати у зручний для них час (74,1% респондентів), автономно вирисовувати навчальні матеріали (61,7%), самостійно вивчати матеріал у разі пропусків занять (55,17%), побачити цілісно весь матеріал навчальної дисципліни (33,65%), ознайомитися із системою оцінювання (25,45%). Задоволеність якістю та повнотою ПНС за навчальними дисциплінами виказали 83,3% опитаних.

Однією з активних форм організації самостійної роботи студентів є система колективної оперативної підготовки контенту (КОПК) для ПНС. Викладач формує групу креативних активних студентів для пошуку в оперативному часовому вимірі у мережі інтернет матеріалів з тієї чи іншої теми. До того ж може йтися не тільки про текстові файли, що розкривають поставлену тему, але й про мультимедійні матеріали, які її ілюструють.

Завдання полягає не в тому, щоб сформувати найбільший текстовий або мультимедійний файл із теми, а щоб він був найбільш яскравим і зрозумілим для всіх у групі. Причому обговорення якості матеріалу здійснюється у реальному вимірі часу з допомогою гаджетів студентів та викладача. Кожен студент оцінює якість підготовленого матеріалу іншими членами групи і ставить свою оцінку. Найкращий матеріал обирається за середньою оцінкою і він завантажується у ПНС.

Така система дає змогу істотно підвищити мотивованість студентів, здатність самостійно знаходити матеріал та оцінювати роботу інших, обґрунтувати і відстоювати свою точку зору і підвищувати рівень компетентності викладачів.

Названі форми організації самостійної роботи, безперечно, потребують відповідної підготовки викладацького складу. Для цього в університеті працює система підвищення кваліфікації.

Підсумовуючи, варто сказати, що орієнтування на персональні навчальні системи та системи колективної оперативної підготовки контенту довело свою ефективність, адже забезпечує необхідну якість освіти при різкому збільшенні обсягу самостійної роботи згідно з новими навчальними планами.

Володимир ПОНОМАРЕНКО, для «Освіти України»

ГОЛОВНЕ – ЯКІСТЬ

Про особливості цьогорічної вступної кампанії, популярні професії та рівень знань абітурієнтів «Освіта України» поспілкувалася з президентом Спілки ректорів вищих навчальних закладів України, ректором Київського національного університету імені Тараса Шевченка Леонідом ГУБЕРСЬКИМ.

Вруках у Леоніда Васильовича – документи з показниками місць державного замовлення, прохідними балами на різні рівні підготовки, іншою цікавою інформацією. Про неї запитаємо згодом, а спершу ставимо трохи провокативне запитання: чому цьогоріч цей найпотужніший вищ, згідно зі статистикою поданих абітурієнтами заяв, «обігнали» заклади із Західної України – Львівський національний університет імені Івана Франка (він отримав 55376 заяв) і Національний університет «Львівська політехніка» (тут – 52065 заяв)? КНУ має третій результат – тут бажають навчатися 49100 абітурієнтів.

– Наш показник не є чимось сенсаційним: цього року ми пішли на ризик, встановили підвищені прохідні бали та вимагали результати тестів поглибленого рівня з математики й української мови. Тим самим свідомо відсіяли кілька тисяч потенційних абітурієнтів, відповідно і кількість заяв стала меншою, – пояснює Леонід Васильович. – Але тепер ми переконані, що до нас прийшли найкращі. Ми орієнтувалися не на кількісні показники, а на якість!

ПРІОРИТЕТИ СПРАЦЮВАЛИ

Зрозуміло, якість освіти, серед іншого, залежить від рівня знань абітурієнтів, які навчатимуться у вищій. Необхідною умовою для вступу на частину спеціальностей було складання тесту ЗНО поглибленого рівня. Так, наприклад, поглиблений рівень тесту з математики був необхідним для вступу, зокрема, на програмну інженерію, інформатику, системний аналіз, прикладну математику, статистику. Також на цей показник потужно вплинула внутрішня міграція українців, адже з території Донецької, Луганської областей і з окупованого Криму переїхали майже мільйон громадян. Багато з них нині проживають на заході країни і, відповідно, обирають навчальні заклади цього регіону.

За словами Леоніда Губерського, саме якість вищої освіти має стати дороговказом для вищів: на цьому акцентується в Законі України «Про вищу освіту», про це кажуть керівники держави і Міністерства освіти і науки.

– Принаймні найпотужніші вищі навчальні заклади мають показати приклад, як варто підвищувати якість освіти

ПРИНАЙМНІ НАЙПОТУЖНІШІ ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ МАЮТЬ ПОКАЗАТИ ПРИКЛАД, ЯК ВАРТО ПІДВИЩУВАТИ ЯКІСТЬ ОСВІТИ НЕ НА СЛОВАХ, А НА ДІЛІ

ти не на словах, а на ділі, – переконаний Леонід Васильович. Він пригадує, що перед вступною кампанією спілкувався з директором Українського центру оцінювання якості освіти **Ігорем Лікарчуком**. Ігор Леонідович тоді із сумом констатував: лише лічені ВНЗ обов'язковою умовою для вступу встановили сертифікат ЗНО поглибленого рівня.

– Зрозуміло, що є досить багато вищих навчальних закладів, які встановили мінімальний прохідний бал, аби

зберегти вищ, свої колективи. Адже від кількості студентів залежить фінансування, – розмірковує Леонід Губерський. – Але це – лише тимчасовий вихід із ситуації, бо ВНЗ повинен розвиватися, надавати якісні освітні послуги, шукати свого – освіченого і добре вмотивованого – абітурієнта.

Але де ж його шукати? Нинішні результати зовнішнього незалежного оцінювання знань учнів загалом не можна назвати відмінними чи навіть просто добрими. Тож потрібно працювати над

АКТУАЛЬНО

ОБИРАТИ ПРАВИЛЬНІ ДОРОГОВКАЗИ

Один із промовистих показників вступної кампанії – кількість заяв, які абітурієнти подали до вищів. Найбільше заяв подано до:

- Львівського національного університету імені Івана Франка – 55376;
- Національного університету «Львівська політехніка» – 52056;
- Київського національного університету імені Тараса Шевченка – 49100;
- Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» – 33362;
- Національного авіаційного університету – 32746;
- Київського національного торговельно-економічного університету – 30748;
- Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова – 29432;
- Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана – 24401;
- Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – 23231;
- Національного університету біоресурсів і природокористування України – 23186 заяв.

Після оприлюднення цих результатів багато ЗМІ розтиражували їх як новий рейтинг ВНЗ. «Освіта України» запитала освітнього експерта, виконавчого директора Аналітичного центру CEDOS **Єгора Стадню** про доцільність такого підходу. – Спробу деяких ЗМІ видати статистику заяв вступників за своєрідний рейтинг вищів оцінюю вкрай негативно, – відповідає він. – Наші ЗМІ майже завжди дискредитують ідею ранжування університетів та моніторингу якості освіти, адже обирають найбільш сумнівні індикатори та критерії і подають читачам фальшиві уявлення про якість освіти в тому чи іншому ВНЗ.

Зрозуміло, що від кількості абітурієнтів залежить фінансування вишу. Запитуємо, чи є певна загроза для якості освіти в тому, що абітурієнти орієнтуватимуться на кількісні показники подачі заяв минулих років, а не на, скажімо, високий рівень викладання, визнання міжнародних рейтингів тощо.

– Я все ще сподіваюся, що кількість поданих заяв у минулі роки не стала домінуючим дороговказом для абітурієнтів, – говорить Єгор Стадний. – Мені здається, що найвпливовішими факторами залишаються кількість бюджетних місць і ціна на контракт. І це – прикро. Університети прекрасно знають цей підхід абітурієнтів і не поспішають налагоджувати комунікацію зі вступниками, демонструвати якісні показники: доступні описи програм та курсів, працевлаштування випускників, міжнародну співпрацю, взаємодію з роботодавцями тощо. В умовах відсутності запити на якіс-

ні дані маємо «ліниву» позицію багатьох ВНЗ. Щойно абітурієнти почнуть більш-менш систематично цікавитися різноманітними якісними показниками й уміти верифікувати інформацію, позиція вищів зміниться досить швидко.

Ще однією проблемою Єгор Стадний вважає те, що журналісти часто не хочуть серйозно аналізувати, не бажають шукати необхідну інформацію. Наприклад, за допомогою ресурсу **vstup.info** Єгор демонструє експрес-майстер-клас: беремо два університети – Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка і Національний університет «Києво-Могилянська академія», наприклад – історія, денна форма навчання, обидва отримали однако-ву кількість бюджетних місць, – і

дивимось розподіл заяв за сумою балів. Середній показник абітурієнтів НаУКМА становить 180–190 балів, педагогічного вишу – 150–160. Запитуємо, чи доцільно порівнювати виші, які готують різних випускників – навряд чи багато вихідців з НаУКМА працюватимуть учителями у школі?

– Доки Кіровоградський пед-університет номінально отримує ті самі кошти за підготовку бакалавра історії, що й Києво-Могилянська академія, ми можемо порівнювати, – відповідає Єгор Стадний. – Доки держава не розрізняє ці дві програми – вони на одній шальці терезів. Я не можу знайти раціонального пояснення, чому Мінекономіки та Мінфін фінансують підготовку істориків обсягом 1200 місць, які розподіляються між 43 ВНЗ, в

багатьох з яких не знають, що таке дослідження історії або які методологічні дискусії тривають за кордоном. Те саме стосується решти напрямів. Поштучне замовлення та розподіл, як і вся система державного замовлення, є архізастарілою. У перспективі 3–4 років нам потрібно перейти на блочну систему державного фінансування, яка би залежала від якісних показників. Блоки можуть складатися з різних конфігурацій витрат університету, але головна перевага в тому, що ВНЗ самостійно скеровує отримані кошти на ту чи іншу програму. Проте такий підхід можна впроваджувати, лише якщо є ефективна система збору даних на зразок британської та доступна будь-якою системою відслідковування державних коштів.

Студент Національного медичного університету імені Олександра Богомольця Андрій МАРАНОВ створив медичний стартап для вивчення анатомії з використанням технологій 3D-друку, 3D-сканування та доповненої реальності.

Сканування кісток на 3D-сканері, створення цифрового атласу і подальше роздрукування муляжів на 3D-принтері — це лише верхівка айсберга. Розробники стартапу Araned працюють над створенням мобільного додатку — завдяки ньому, направивши камеру смартфона на кістку, можна буде побачити судини, нерви тощо. У планах — моделювання патологічних станів (приміром, переломів) і відповідних навчальних операцій.

Бачать можливість у труднощах — кажуть про оптимістів. Майбутній лікар Андрій Маранов, дізнавшись про проблему, не лише побачив можливість, а й перетворив її на революційний проект, який уже презентував у Силіконової долині. «Ми правильно відчули тренд і, якщо вистачить снаги і зробимо наш продукт швидко та якісно, — можемо стати відкривачами в галузі», — каже він без перебільшення.

СКЕЛЕТ ЗАВДЯКИ 3D-ПРИНТЕРУ

Проблема, що стала відправною точкою цього винаходу, — це минулорічна заборона використання органічних препаратів, тобто справжніх кісток, органів, тіл згідно з положеннями «біоетичного кодексу».

— Анатомічні заняття базувалися на використанні цих препаратів, і минулого року медичні університети в один момент втратили її, — пояснює Андрій. — Постала проблема забезпечення вишів муляжами. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця придбав кілька скелетів закордонного виробництва, вартість одного — від півтори тисячі доларів. Професори, які викладають у нас анатомію, кажуть, що ці вироби придатні хіба що для шкільних кабінетів біології. Вони зроблені з гіпсу чи взагалі з пап'є-маше, технологія виготовлення просто не дає змоги відтворити детальну структуру кістки. Викладачі їх просто не беруть: мовляв, ламкі та дорогі... І я спробував знайти вихід.

Інноваційна ідея виникла завдяки інтересу до медицини й IT-галузі. «Навчаючись в 11 класі, я отримав запрошення на три всеукраїнські олімпіади — з права, біології та фізики, — розповідає теперішній третьокурсник. — За підсумками цих змагань мав переваги при вступі на правничий факультет, фізичний факультет Університету Шевченка та до Інституту прикладного системного аналізу КПІ.

Але обрав медичний фах. Та попри це відвідував конференції, виставки з IT, вивчав нові напрями у програмуванні. Одногрупники дивилися «квадратними очима», коли після пар, що розпочиналися о восьмій ранку та закінчувалися о пів на сьому, я їхав на курси 3D-моделювання...»

Тримаючи руку на пульсі, Андрій спіймав момент, коли почали бурхли-

та і простежити судини, нерви тощо. Без унаочнення це дуже складно зрозуміти (я це знаю із власного досвіду). І навіть найкращий атлас — який, до речі, теж є дуже дорогим задоволенням — не вирішує проблему повністю».

Саме над додатком команда нині і працює: створити «мізки» проекту — найскладніше завдання. Пишуть код алгоритму, котрий буде розпізнавати

носять у додаток. «Складність і, відповідно, цікавість проекту — в тому, що ми поєднали медицину і комп'ютерні науки, — міркує автор. — Доводиться консультиватися і з фахівцями-медиками, і з 3D-дизайнерами, а потім самому намагатися об'єднати воедино. Поки мені не зустрічалися люди, які зналися б і на анатомії, і на 3D-дизайні. Тому доводиться бути першопрохідцем».

конференцію, організовану Пітером Тілем, співзасновником системи онлайн-платежів PayPal та інвестором Facebook. Команда Araned подавала заявку на участь у саміті, пройшла кілька ступенів відбору (зокрема, оцінювалися соціальне значення, інноваційність продукту на рівні США та володіння англійською мовою) — і зрештою Андрій полетів до серця США — Силіконової долини.

— Це була поїздка, яка перевернула мою свідомість, — зізнається він. — Після курсів Ericsson і Vernadsky Challenge (на останньому проєкт посів друге місце, його автори вибороли грант розміром 300 тисяч гривень. — Авт.) ми зрозуміли, що наше рішення є цікавим і для Європи. Але найбільш стрімкий розвиток стартапів, зокрема медичних, відбувається в Америці. Найстрашніше — було б дізнатися, що, приміром, у Стенфорді вже існує рішення, подібне до нашого... На щастя, я побачив, що ми їх суттєво випереджаємо — попри те, що там надчасна база і найсвітліші голови світу. Ми правильно зрозуміли тренд. Якщо зможемо зробити свій продукт швидко та якісно — встигнемо опанувати цей тренд, стати відкривачами в галузі.

Під час Thiel Foundation Summit в Андрія була можливість презентувати проєкт у колі топ-фахівців і отримати конструктивну критику, приміром від Майка Крієра (співзасновник Instagram), Брайана Ческі (співзасновник мільярдного стартапу Airbnb), Сема Альтмана (президент потужного стартап-інкубатора Y Combinator). «Я поспілкувався з тими, хто працює в медичній сфері, почув поради щодо того, як розширити коло потенційних клієнтів. Ідей після поїздки безліч, їх ще потрібно переосмислити», — розповідає наш стартапер.

Він чесно каже, що іноді замислюється — чи не зробити й собі щось на зразок Facebook: одна сторінка й алгоритм з точки зору реалізації набагато простіші, ніж його Araned.

— Але саме він дає мені насагу. Я чітко розумію проблему, знаю, що вона не надумана — реальна. Та й онукам не соромно буде розповідати, чим займався, — жартує Андрій.

Валентина СОРОКА, «Освіта України»

СТАРТАП — ЦЕ СВОЄРІДНИЙ НАПОЛЕОНІВСЬКИЙ ПЛАН

ПЛАНИ В АВТОРА ІДЕЇ — АМБІТНІ: ВІН ПРАГНЕ НЕ ЛИШЕ ЗАБЕЗПЕЧИТИ СТУДЕНТІВ АНАЛОГАМИ СПРАВЖНІХ КІСТОК, А Й МОДЕЛЮВАТИ ОПЕРАЦІЇ ДЛЯ ТЕПЕРІШНІХ І МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

во розвиватися технології 3D-друку (і пов'язане з ним 3D-сканування) та доповненої реальності. Спочатку замислив виготовлення кісток, разом із програмістом Михайлом Михайловичем, з яким познайомився на одній з конференцій, вони винайшли рішення для 3D-сканування. Відсканували «справжні» кістки, котрі лишилися в університеті, підготували скани до 3D-друку й отримали перші зразки.

— Ми побачили, що технологія сканування якісна, і завдяки тому, що продукти 3D-друку відповідають високим вимогам, можна отримати відмінні повнорозмірні муляжі, що є точними копіями реальних кісток і повторюють їх структуру, — пояснює хлопець. — Це — перша перевага винаходу. Адаже працювати з такою самою кісткою, яка є в організмі людини, — важливо для майбутніх лікарів. Друга перевага — ціна. За попередніми підрахунками, такі вироби будуть дешевшими за навіть найпростіші аналоги — а фактор ціни для України дуже важливий.

Зараз у «ядрі» команди — троє: до Андрія і Михайла долучився Тарас Шевченко, студент Інституту прикладного системного аналізу КПІ. Його напрям — розробка мобільного додатку. Про технологію доповненої реальності Андрій каже: «Завдяки додатку, маючи реальні кісткові структури, ми зможемо навести на них камеру смартфона чи планше-

об'єкти. Проте додаток матиме сенс за наявності достатньої бази «моделей», тож паралельно розробники займаються її наповненням. До кінця осені планують одержати результат — достатню кількість муляжів і готовий додаток. Сьогодні, за словами Андрія Маранова, проєкт — на стадії прототипу-MVP, тобто «мінімально життєздатного продукту».

Плани в автора ідеї амбітні: прагне не лише забезпечити студентів аналогами справжніх кісток, а і створити навчальні операції для теперішніх і майбутніх лікарів.

— Наприклад, беремо «кістку» верхньої кінцівки, моделюємо перелом у «класичному» місці, — пояснює він. — Студенти зможуть побачити, як виглядає така травма. А завдяки мобільному додатку — роздивитися, які ще структури при цьому пошкоджені. А отже — буде можливість зрозуміти логіку допомоги пацієнтові з такою травмою. Тобто користь подвійна: і для вивчення анатомії, і для відпрацювання практичних навичок.

У відповідь на мою репліку про наполеонівські плани співрозмовник зауважує: «По суті, будь-який стартап — це певною мірою наполеонівський план!»

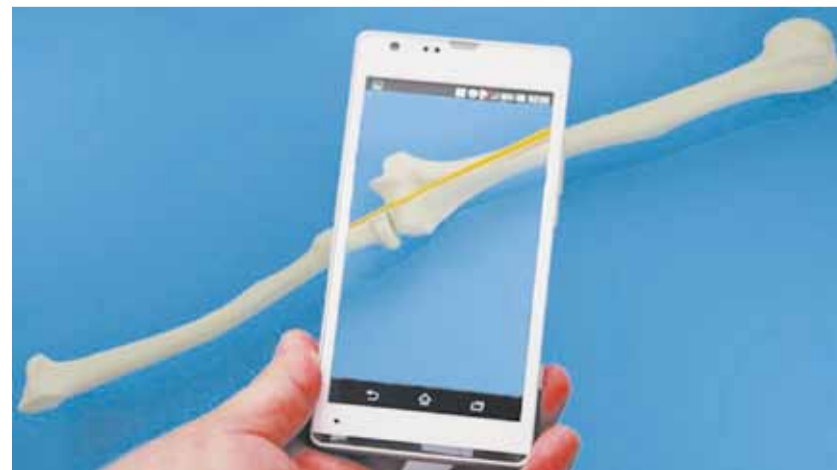
БУТИ ПЕРШОПРОХІДЦЕМ

Для додатку Андрій «малює» судини: знаючи закономірності їх розташування, створює зображення в редакторах 3D-дизайну, потім його пере-

Тернів на цьому шляху додають дві обставини: відсутність інфраструктури для стартапів і проблеми з фінансуванням. Інфраструктура в розумінні Андрія — інкубатор, в якому можна було би працювати, маючи для цього все необхідне. Приміром, 3D-принтер — зараз хлопцям щоразу доводиться вирішувати питання, де б ним скористатися.

Співрозмовник із захватом говорить про підрозділ IT-рішень для медицини при департаменті анатомії Стенфордської медичної школи, що є «однією з найкрутіших медичних шкіл світу»: «У мене був культурний шок! Уявіть, департамент (по-нашому — кафедра) анатомії — і окремий відділ, котрий розробляє IT-рішення. Туди запросили цілу команду розробників комп'ютерних ігор!»

У Стенфорді киянин побував під час нещодавньої поїздки до Силіконової долини на Thiel Foundation Summit —

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ

Віталій БОНДАР:

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ
Й ТАЄМНИЦІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Віталій Бондар, учитель історії та правознавства Луцького НВК №9, називає свої дисципліни «інструментами виховання справжнього громадянина».

— Невипадковими для мене є слова Конфуція, що стали гаслом: «Навчання без міркування — марна справа». Тому в шкільному класі я намагаюся створити уявні навчальні ситуації, які допомагають учням аргументовано відстоювати власну точку зору, приймати активні рішення, — ділиться досвідом Віталій Олексійович.

— Отже, в режимі «запитання — відповідь» школярі оволодівають таємницями юриспруденції та «секретами» права.

В основі його досвіду — технологія розвитку критичного мислення. Вчитель часто цікавиться думкою учнів, а саме: як вони розуміють те чи інше твердження або вислів відомого філософа?

— Багато теорії — лекційне заняття — можливе лише у старшій школі. А, наприклад, восьмикласникам краще запропонувати думки філософів і вчених. Це набагато краще сприймається і запам'ятовується. Основа основ — коли дитина вчиться аналізувати й синтезувати, логічно мислити та порівнювати. У майбутньому вони мислитимуть нестандартно, прийматимуть зважені рішення, — радить педагог. — Дітей зацікавлює саме така форма роботи. А я як учитель ціную оригінальні думки.

Проблема формування навичок критичного мислення у школярів нині стоїть дуже гостро, переконаний Віталій Бондар. Як свідчать численні дослідження, переважна більшість учнів не володіє такими логічними операціями, як аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, порівняння. Тому на уроках правознавства вчитель створює ситуації критичного мислення за допомогою аналізу нормативно-правових актів. Він доводить: саме аналіз інформації є основою критичного мислення. Використовувана технологія формує здатність до самостійної оцінки явищ дійсності, наукових знань, думок, тверджень інших людей, уміння бачити позитивне та негативне.

— Моя тема — «Формування критичного мислення особистості засобами шкільної правової освіти». Аналіз нормативно-правової бази — це основа основ. Потрібно не просто заучити інформацію (хоч я і вважаю, що треба знати багато), а передусім зрозуміти і правильно її трактувати, — зауважує Віталій Бондар.

Під час майстер-класу педагог демонструє, як можна провести звичайний урок нестандартно: він пропонує розглянути речові докази та віднести їх до відповідних статей Кримінального кодексу України.

— У звичайних офісних файлах я запропонував речові докази: скотч, пістолет (звісно, іграшковий), мокрий рушник та інші. Результати роботи ми підсумували кросвордом-естафетою, з відповідями на запитання віднайшли ключове слово — «кримінал».

У підручниках міститься необхідна теорія тієї чи іншої галузі права. А «нормативка» — переважно з інтернет-джерел.

— Інтернет необхідний, адже ми маємо стежити за оновленням законодавства. У нашому класі є інтерактивна дошка, комп'ютери й планшети. Це дає змогу учням працювати з необхідними нормативно-правовими актами, — ділиться досвідом пан Віталій. — Застарілий метод «прочитати — вивчити — переказати», мені здається, відійшов у минуле.

Луцький НВК №9 є ліцеєм з поглибленим вивченням двох предметів — з 8 класу здійснюється допрофільна підготовка з математики й правознавства. Правничий напрям є заслугою кількох поколінь учителів та адміністрації навчального закладу. У 10—11 класах працюють профільні класи: математичний, правничий та, за бажанням учнів, економічний. Додатково — у межах варіативної складової навчального плану — діють різноманітні гуртки.

— Ці профілі дають нашим учням чимало можливостей. Діти стають переможцями олімпіад усеукраїнського рівня, турнірних і науково-дослідницьких змагань, — наголошує Віталій Бондар. — А випускники обирають юридичні спеціальності, історичні, міжнародні відносини й... журналістику.

У блозі <http://bondar-vitalij.webnode.com.ua/> в рубриці «Опис досвіду» педагог розповідає детальніше про власні ідеї й етапи уроку. Поцікавтеся!

ЯК ВИХОВАТИ ГРОМАДЯНИНА?

Учителів правознавства, які цього року ввійшли до фіналу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року», об'єднала ідея: як виховати учня справжнім громадянином? Вони прагнуть зробити шкільні уроки цікавішими: наповнити їх сучасним змістом та інноваційними технологіями навчання.

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Людмила ДУБІНКА: МЕТИ ДОСЯГАЄ
ТОЙ, ХТО ЇЇ ПРАГНЕ

Учити і виховувати може тільки той, хто сам наполегливо вчиться, — це педагогічне кредо **Людмили Дубінки**, вчительки історії та правознавства Миколаївської ЗОШ №57 імені Тараса Шевченка. Вона впевнена: мети досягає лише той, хто її прагне.

— Завдяки участі у конкурсі я створила власний блог, — розповідає педагог. — Цей ресурс дає можливість систематизувати розмаїття інформації, яку кожен педагог збирає за роки роботи у школі, поділитися напрацюваннями з колегами. До слова, ми, вчителі, не завжди маємо час на цю роботу. Проте отриманий досвід особисто для мене став надзвичайно корисним.

У блозі <http://pravo-teach.blogspot.com/> Людмила Дубінка представила багато розробок уроків, позакласних заходів. Чимало з них — авторські напрацювання.

— Своїх учнів я називаю «партнерами». У блозі опублікувала їхні твори, малюнки й різноманітні конкурсні роботи на правову тематику. Це і є найкращий результат моєї роботи, — розповідає пані Людмила. — Тематика творчих робіт не проста. Наприклад, «Чому я маю йти на вибори?», «Чи повинна держава втручатися у сімейні відносини?», «Чи є обов'язки обмеження моїх прав?» — проблемні запитання, які рано чи пізно ставлять учні. Тож у творах вони самі знаходять відповіді: не просто висловлюють свою думку, а підкріплюють міркування нормативно-правовою базою, яку вивчили під час занять.

Шкільні уроки з правознавства також є оригінальними. Вчителька пропонує розглянути й проаналізувати спеціально сконструйовані ситуації конфлікту, ситуації-провокації, ситуації психологічного тиску, шантажу. Людмила Петрівна розповідає детальніше.

— Ситуація конфлікту: «В школі вирішили боротися з курінням. Директор наказала щоранку черговому вчителю перевіряти портфелі та кишені всіх учнів. Чи правомірні дії адміністрації?». Або — ситуація-провокація: «У реанімаційній палаті на трансплантацію нирки очікують п'ять осіб: бабуся — 60 років, яка є опікуном 3 онуків; відомий учений-онколог; психічно хворий пацієнт, котрий неодноразово намагався накласти на себе руки; дівчинка 3 років; підліток 16 років, ВІЛ-інфікований. Лікарня отримала лише одну нирку для трансплантації. Кому першому буде зроблено операцію?». А десятикласникам я пропоную вирішити конфлікт цінностей: розглянути з правової точки зору ситуації щодо ухилення від мобілізації окремими громадянами України у зв'язку з проведенням АТО.

Саме цей конфлікт увійшов до майстер-класу «Формування ціннісних орієнтацій учнів як необхідна умова виховання свідомих громадян України». Людмила Дубінка вважає, що ця тема є актуальною для конкурсу «Вчитель року», і наголошує:

— Сьогодні наше суспільство проходить випробування на міцність, витривалість, єдність. Життєво важливі інтереси пов'язані зі збереженням, укріпленням і захистом

національних цінностей, девальвація і втрата яких загрожують безпеці чи навіть існуванню українського народу. Тому формування ціннісних орієнтацій учнів є актуальним як ніколи і визначає пріоритетні напрями і форми роботи з учнями.

Людмила Дубінка навчалася в Миколаївському державному педагогічному інституті за спеціальністю «Історія та основи правознавства», упродовж 19 років працює у школі №57. Це — перша школа у місті, яка з набуттям Україною незалежності одразу перейшла на українську мову навчання.

— Зміни в суспільстві завжди пов'язані з правознавством та історією. Тож важливим умінням, яке я прагну розвинути в учнів, є здатність критично мислити. Це — лейтмотив, який проходить крізь усі мої уроки, — каже вона. — Учні мають доступ до величезної кількості інформації — повинні орієнтуватися, аналізувати різні джерела, визначати достовірні. А головне — вміти робити власні висновки, відрізнити інформацію від пропаганди, факти від інтерпретації. Я вважаю, що саме вчитель історії і правознавства може і повинен пояснити це дітям.

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ

**Наталія НЕСТЕРУК:
ЗМІНИТИ
ЖИТТЯ
НА КРАЩЕ**

Наталія Нестерук, учителька історії та правознавства Сокальської спеціалізованої школи I–III ступенів №3, є заступником директора з навчально-виховної роботи. Працює над методичною проблемою «Формування громадянської компетентності учнів у процесі викладання правознавства», яку вважає одним з найактуальніших завдань сучасної освіти і виховання в Україні. Перевагу надає інтерактивній технології навчання.

— Кооперативне навчання («Робота в парах», «Робота в групах», «Коло ідей»), колективно-групове («Мікрофон», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення») та опрацювання дискусійних питань («Займи позицію», «Дискусія») сприяє вихованню свідомого, компетентного і відповідального громадянина, який є вільною і, водночас, законослухняною, високоморальною, соціально та політично активною особистістю, повноправним членом громадянського суспільства, — ділиться досвідом Наталія Нестерук. — А такі ситуативні вправи моделювання, як «Імітаційні ігри», «Громадське слухання», «Судове слухання», допомагають формувати громадянську позицію, політичне мислення та готовність використати набуті знання як інструмент для розв'язання життєвих проблем.

Формування людини-громадянина — це одне з завдань, прописаних у держстандарті. Окрім того, каже педагог, в умовах іноземної інтервенції формування громадянської компетентності учнів повинно стати першочерговим завданням освіти в нашій державі.

Вона прагне об'єднати учнівський колектив. На початку кожного уроку група учнів «журналістів», зазвичай — відмінників, знайомить клас із актуальними новинами. Така форма роботи має назву «Правовий щоденник».

— Під час актуалізації навчальних знань учнів я використовую метод кроссенс. Упродовж останніх десяти років він є дуже популярним серед педагогів. Це — перетин змістових ліній, перехрестя думок. Пропоную учням поле з дев'яти квадратів — ілюстрацій, — пов'язаних за змістом. Завдання — дати назву кроссенсу і знайти зв'язки між зображеннями. Кроссенс можна використо-

увати також під час визначення теми уроку.

Фахівець звертає увагу на формування правових термінів і понять. Каже:

— Сучасне життя вимагає введення в правову мову школярів нових термінів, формування в учнів понятійного мислення. Один із цікавих методів — використання «Хмар слів». Це — спеціальний інтернет-сервіс, який дозволяє візуалізувати ключові слова. Роздруковану «хмаринку» можна використовувати як дидактичний матеріал на різних етапах уроку.

Ще один інтерактивний метод — «Правовий колаж». Його Наталія Нестерук розкриває у майстер-класі до курсу «Вчитель року».

— Я пропоную дітям проаналізувати правові карикатури та визначити явища в нашій країні, які вони засуджують. У «Правовому колажі» потрібно «подолати» ці негативні явища: використовуючи гасла, створити колаж зображень на ватмані, — додає вона. — Аби проаналізувати правову ситуацію, учні мають об'єднатися в групи. Завдання для першої, наприклад, — на основі Кримінального кодексу України провести обвинувачення дій. Для другої — здійснити виправдання. А третя група — громадсько-активна — має дати відповідь на запитання «як змінити життя на краще?». Важливо розуміти, що саме у дискусії закладаються, крім знань, громадянські чесноти — норми, установки, цінності та якості, притаманні громадянинові демократичного суспільства.

Учителька переконана: сучасний урок правознавства — це поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання.

— У своїй роботі я використовую сервіс Google Drive. Він дає змогу створювати дидактичні матеріали, шаблони документів, різноманітні завдання. А можливість надання спільного доступу дозволяє порівнювати версії, виявляти розбіжності та створювати колективний варіант розв'язання завдань.

Детальніше — у блозі Наталії Нестерук «Правовий вісник» (<http://pravosokal3.blogspot.com/>).

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

**Сергій ВОРОНА:
СТИЛЬ СПІЛКУВАННЯ – ДЕМОКРАТИЧНИЙ**

— Ми живемо в епоху інформаційного суспільства та глобалізації, епоху докорінних змін і модернізації освітньої системи України. Учні й учениці є активними користувачами соціальних мереж, освітніх і розважальних сайтів. Тому їх важко здивувати і зацікавити інформацією зі шкільних підручників, — розповідає «Освіті України» **Сергій Ворона**, учитель НВК «Спеціалізований загальноосвітній навчальний заклад I–III ступенів №26 — дошкільний навчальний заклад — дитячий юнацький центр «Зоревіт»». Уже тринадцять років він працює у стінах рідної школи на посаді вчителя історії та правознавства.

На думку фахівця, сучасний педагог не має морального права проводити уроки з позиції «Я — єдине джерело правдивої інформації».

— Молода людина щодня стає свідком масового порушення вимог законності, правового нігілізму та низького рівня правової культури переважно більшої громадян України, зокрема старшого покоління. І такі фактори заважають учителю правознавства підтримувати постійний інтерес учнів до свого предмета, пропагувати ідею важливості його якісного вивчення. Проте доторкнутися до струн дитячої душі цілком можливо, — переконує Сергій Олександрович. — Це — справжнє мистецтво, яке вимагає від сучасного вчителя не лише креативності, ораторських і акторських здібностей, не тільки досконалого знання методики викладання та психології, а й вільного володіння інноваційними формами та технологіями організації навчально-виховного процесу. Саме тому я досліджую актуальну науково-методичну проблему «Інноваційні техноло-

гії навчання як засіб розвитку творчого та правового мислення учнів».

Його стиль спілкування — демократичний: заохочується плюралізм думок, підтримується ініціатива учнів. А в роботі педагог активно використовує як традиційні, так і різноманітні інноваційні технології та форми навчання. Віддає перевагу таким сучасним видам уроків: дослідницькі, диференційовані, проблемні, семінар-практикуми, уроки-презентації, уроки на основі проектної діяльності.

— Для мене інноваційний урок — це динамічна, варіативна модель організації навчальної діяльності школярів. Звісно, кожен учитель прагне професійного зростання, самовдосконалення. Саме цей процес і є інновацією, — переконаний Сергій Олександрович. — На інноваційному уроці винахідницька діяльність учителя проявляється в різноманітних і оригінальних завданнях, неординарних діях, конструктивних пропозиціях, захоплюючих інтерактивних вправах, незвичному конструюванні етапів уроку, створенні ситуацій успіху, організації творчої діяльності школярів.

Він радить колегам не боятися експериментувати і комбінувати елементи різних технологій навіть у межах одного уроку. Найбільш доречним, на його думку, є поєднання таких технологій навчання: інформаційно-комунікаційних, інтерактивних, проектної, проблемного та критичного навчання. Про це він розповідає під час конкурсного майстер-класу. Прикладом став урок для учнів 9 класу на тему «Які договори є цивільно-правовими».

Для дистанційного навчання, зберігання і розробки цікавих завдань та інтерактивних вправ Сергій Ворона

використовує хмарні освітні технології: онлайн-сховища даних Slideshare, Google Диск; онлайн-редактори тестів Onlinetestpad.com, master-test.net/uk; ресурси для створення карт знань і візуалізації Cacoо.com, Mindomo.com; ресурс для створення навчальних матеріалів Learningapps.org. А його блог (<http://femida-nvk26kir.at.ua/>) допомагає проводити інтернет-олімпіади, інтелектуальні ігри, онлайн-тестування.

— Дистанційно консультую учнів за допомогою програм ICQ та Skype, — розповідає вчитель. — А невдовзі планує організувати інтернет-конференції, вебінари й разом з учнями створювати навчальні телекомунікаційні проекти.

Окрім традиційних предметів освітньої галузі «Суспільствознавство», Сергій Олександрович викладає курси за вибором: «Права дитини», «Права людини», «Громадянська освіта», «Досліджуючи гуманітарне право», «Історія рідного краю». Декілька років очолював шкільний історичний клуб «Кліо», був ініціатором створення шкільних клубів юних правознавців «Ренесанс», «Слуги Феміди».

Дарина МАТАТ, «Освіта України»

Увага, передплата!

**ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА
В ШКОЛАХ УКРАЇНИ**
Науково-методичний журнал

Видання висвітлює актуальні проблеми сучасної літературної освіти – від теоретико-методичних питань забезпечення вчителя й учня навчальним матеріалом до шляхів осягнення художнього тексту й духовного становлення особистості. Друкуються матеріали з методики викладання світової літератури та російської мови.

Виходить 12 разів на рік

Журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук (галузь «Педагогічні науки»)

**ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС 68829**

Єдине офіційне видання МОН України

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

Та коментарі
МІНІСТЕРСТВА
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

**Передплатний
індекс: 68832**

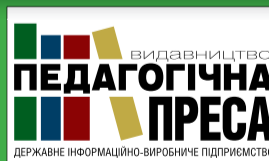
Видається
з 1920 року.

У нашому журналі:
рішення колегій,
накази, типові
навчальні плани,
рекомендації та
коментарі з питань
вищої, професійної,
середньої,
початкової,
дошкільної та
позашкільної освіти.

**Ціна
46,35 грн
на місяць**

ПЕРЕДПЛАТА-2015						
Індекс	Назва видання	Періодичність виходу на рік	1 міс.	2 міс.	3 міс.	6 міс.
Вартість передплати, грн						
40123	Газета «ОСВІТА УКРАЇНИ»	щотижнево	52,00	104,00	156,00	312,00
68832	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК ТА КОМЕНТАРІ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ	12	46,35	92,70	139,05	278,10
68836	СПЕЦВИПУСК ГАЗЕТИ «ОСВІТА УКРАЇНИ»	12	151,47	302,94	454,41	908,82
68829	ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	30,60	61,20	91,80	183,60
68830	ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	30,35	60,70	91,05	182,10
68833	ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	30,35	60,70	91,05	182,10
68834	МАТЕМАТИКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	30,35	60,70	91,05	182,10
68838	УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	30,85	61,70	92,55	185,10
30670	ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА	6	—	11,34	—	34,02
40428	РУССКАЯ СЛОВЕСНОСТЬ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	45,60	—	136,80
68828	БІОЛОГІЯ І ХІМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	45,35	—	136,05
68831	ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	45,85	—	137,55
68837	ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	45,35	—	136,05
68839	ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	45,35	—	136,05
68840	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	45,35	—	136,05
23823	ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ	4	—	—	71,85	143,70
68835	ОСОБЛИВА ДИТИНА: НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	4	—	—	71,85	143,70
74105	ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ. ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ	4	—	—	71,85	143,70
48764	ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА	4	—	—	71,60	143,20
98966	ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОМПЛЕКТ Газета «Освіта України», журнал «Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України»		89,35	178,70	268,05	536,10

03680, м. Київ, вул. Олександра Довженка, 3,
тел.: (044) 456-37-02, факс: (044) 456-37-43,
e-mail: info@pedpresa.ua

**ДОКЛАДНІШЕ – НА САЙТІ
PEDPRESA.UA**

Газета

виходить щопонеділка

**Передплатний
індекс: 40123**

**Наклад у серпні:
19 385 примірників**

Реєстраційне свідоцтво:
КВ № 2770 від 27.08.1997 р.

Директор видавництва
«Педагогічна преса» –
Олексій ОСЬКІН

Головний редактор –
Максим КОРОДЕНКО

Відповідальний секретар –
Світлана КУШПІЙ

Редактор інформаційного відділу –
Дмитро ШУЛКІН

Оглядач –
Дарина МАТАТ
Журналісти –
Світлана ГАЛАТА, Валентина СОРОКА

Спеціальний кореспондент –
Наталія КУЛИК

Літературні редактори –
**Оксана ЖОВАНІК,
Олена ЄСПОВА**

Верстальники –
**Віталій СІГНАТУЛІН,
Віктор ДЯЧЕНКО**

Редакція не завжди поділяє
позицію авторів публікацій.

Рукописи не повертаємо.

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.

При використанні наших публікацій
посилання на газету «Освіта України»
обов'язкове.

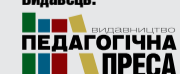
Відповідальність за достовірність
опублікованої інформації несуть
автори та рекламодавці.

Засновники:

Міністерство освіти і науки України,
Національна академія педагогічних наук України,

Профспілка працівників освіти і науки,
ДІВП Видавництво «Педагогічна преса».

Видавець:

Адреса редакції:
03680, м. Київ, вул. Довженка, 3.

Тел.: (044) 456-37-39,
факс: (044) 456-37-43,
e-mail: osvita@pedpresa.com.ua
www.pedpresa.ua

Рекламний відділ: тел.: (044) 456-37-02.

Газету надруковано в друкарні ТОВ «Фірма «Антологія»
м. Київ, вул. Маршала Гречка, 13, тел./факс: (044) 443-08-08.
Друк офсетний. Зам. № 191-07-15 від 13 серпня 2015 року.

